

## КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО; КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

УДК 343.1

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.42.232415>

*П. Д. Денисюк*, голова Рівненського міського суду,  
канд. юрид. наук, доцент

Національний університет водного господарства та природокористування  
Кафедра спеціальних юридичних дисциплін  
вул. Соборна, 11, Рівне, 33028, Україна  
e-mail: p.d.denysiuk@nuwm.edu.ua

### ЗАСТАВА ЯК ЗАПОБІЖНИЙ ЗАХІД В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

У статті проаналізовано судову статистику розгляду клопотань про застосування запобіжних заходів судами першої інстанції та встановлено, що найбільш поширеним залишається тримання під вартою. Наголошено, що в рішеннях Європейського суду з прав людини прослідковується думка про те, що тримання під вартою повинно стати винятковим запобіжним заходом. Альтернативою по відношенню до нього може бути саме застава. Охарактеризовано ознаки застави як запобіжного заходу, які визначенні у відповідних нормах КПК України. Розглянуто проблемне питання визначення розміру застави. Проаналізовано судову практику Європейського суду з прав людини та виокремлено основні правила визначення розміру застави, зокрема: застосування диференційованого підходу; обґрунтування розміру застави не тільки під час первинного розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, але й під час вирішення питання про необхідність продовження тримання під вартою; врахування суми збитків, у заподіянні яких ця особа обвинувачується. Розглянуто дискусійні питання щодо граничних розмірів застави, та зроблено висновок про те, що в КПК України наведено розширений перелік обставин, які суд враховує при обранні запобіжного заходу, а тому суд взмозі в межах передбачених законом розмірів застави, обрати саме ту, яка зможе забезпечити баланс між приватними інтересами особи (тобто буде для неї не надмірною) та інтересами правосуддя (тобто забезпечить виконання підозрюваним, обвинуваченим зобов'язань).

**Ключові слова:** запобіжні заходи, кримінальне провадження, застава, практика Європейського суду з прав людини.

**Постановка проблеми.** У 2020 році судами першої інстанції розглянуто близько 51 тисячі клопотань про застосування запобіжних заходів. Серед них задоволено половину. Аналіз судової статистики дозволяє виокремити, що серед запобіжних заходів найбільш поширеним є тримання під вартою (55 % від загальної кількості), далі йдуть домашній арешт (27 % від загальної кількості), особисте зобов'язання (17 % від загальної кількості), застава (дещо більше 1 % від загальної кількості) та особиста порука (менше 1 % від загальної кількості) [3].

З приводу цього Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у своїх рішеннях неодноразово наголошував на необхідності продовжити докладати зусилля для зменшення кількості ув'язнених, зокрема шляхом ширшого використання альтернативних триманню під вартою під час досудового слідства запобіжних заходів (Справа «Сукачов проти України» № 14057/17 від 30.01.2020 року) [14]. В рішеннях ЄСПЛ прослідковується думка про те, що тримання під вартою повинно стати винятковим запобіжним заходом. Альтернативою по відношенню до тримання під вартою може бути саме застава, однак під час її застосування на практиці виникає ряд проблемних питань.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Особливості застави як запобіжного заходу та проблемні питання її застосування були висвітлені в працях В.І. Голованова,

Д. Є. Дунаєвої, С. Г. Крайник, П. М. Маланчук, В. О. Рибалка, О. І. Ситайло, В. О. Січко та інших.

**Метою статті** є виокремлення проблемних питань, пов'язаних з застосуванням застави як запобіжного заходу.

**Виклад основного матеріалу.** Застава відповідно до норм кримінального процесуального законодавства полягає у внесенні коштів у грошовій одиниці України на спеціальний рахунок, визначений в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків, під умовою звернення внесених коштів у доход держави у разі невиконання цих обов'язків [5]. Характерними ознаками застави, які визначені у відповідних нормах КПК України як запобіжного заходу, можна назвати наступні:

- по-перше, підставою застосування застави як запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою злочину за наявності ризиків, які дають підстави вважати, що обвинувачений може здійснити дії, передбачені в статті 177 КПК України;
- по-друге, в основі застави як запобіжного заходу – майнова зацікавленість та моральне зобов'язання підозрюваного перед заставодавцем, у випадку внесення останнім визначеної рішенням грошової суми;
- по-третє, застава може застосовуватися як основний запобіжний захід, а також як альтернативний (у випадку визначення її в ухвалі слідчого судді як альтернативи тримання під вартою);
- по-четверте, заставодавцем може бути не лише сам підозрюваний, але й інші фізичні та юридичні особи, окрім тих юридичних осіб, що знаходяться в державній або комунальній власності та фінансуються з відповідних бюджетів;
- по-п'яте, застава застосовується незалежно від ступеня тяжкості вчиненого злочину (до нетяжких, тяжких та особливо тяжких злочинів);
- по-шосте, законодавством встановлено обмеження щодо застосування застави під час кримінального провадження щодо проступків;
- по-сьоме, розмір застави визначається в ухвалі слідчого судді, з урахуванням наступних факторів: 1) обставин кримінального правопорушення; 2) майнового стану підозрюваного, обвинуваченого; 3) сімейного стану підозрюваного, обвинуваченого; 4) даних про його особу; 5) наявності ризиків щодо переховування, можливого впливу на учасників кримінального провадження та різних способів перешкоджання проведенню досудового розслідування, визначених в статті 177 КПК України;
- по-восьме, розмір застави вираховується в прожиткових мінімумах для працездатних осіб і коливається від одного до трьохсот прожиткових мінімумів для працездатних осіб;
- по-дев'яте, законодавством передбачено можливість визначення застави у розмірі, що перевищує максимальний за умов, що особа підозрюється у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину та менший розмір застави не здатен забезпечити виконання особою зобов'язань;
- по-десяте, предметом застави можуть бути лише кошти, і не можуть розглядатися як предмет застави інші матеріальні цінності, що належать заставнику на праві власності.

Незважаючи на те, що в нормах КПК України прописано детальне регламентування застави але під час її застосування судами виникає ряд проблемних питань, а науковці продовжують дискусії щодо тих чи інших її характеристик.

Так, одним із таких проблемних питань є визначення розміру застави. Як уже зазначалося, розмір застави визначається ухвалою слідчого судді, суду. Він формується виходячи з особливостей обставин правопорушення, сімейного та майнового стану підозрюваного, обвинуваченого, інших даних про його особу та ризиків, які передбачені ст. 177 КПК України. Розмір застави повинен відповідати можливостям суб'єкта засто-

сування запобіжного заходу, загальна сума застави прямо залежить від виду тяжкості злочину [6, с. 75]. Судова практика щодо розмірів застави є неоднозначною та суттєво різниться сумами. В основі такої диференціації знаходиться обов'язок суду врахувати ряд обставин. З цього приводу В. О. Січко, зазначає, що необхідність врахування вказаних аспектів зумовлюється певними чинниками: «По-перше, існуюча нині регламентація цього питання не враховує реальну можливість заставодавця внести заставу, що може спричинити встановлення настільки непомірного розміру застави, який за конкретних обставин є занадто завищеним і недоцільним для забезпечення виконання покладених на підозрюваного, обвинуваченого обов'язків; по-друге, достатній (з огляду на майновий стан підозрюваного, обвинуваченого), але незначний (порівняно із заможним станом заставодавця) розмір застави не буде ефективним і не дозволить гарантувати виконання відповідних зобов'язань щодо належної поведінки і явки» [16, с. 272].

Аналіз практики Європейського суду з прав людини (наприклад, у рішеннях «Мангурас проти Іспанії» від 28.09.2010 р. [13], «Гафа проти Мальти» від 22 травня 2018 р. [12]), дозволяє виділити основні правила стосовно визначення розміру застави:

1. Суди повинні застосовувати диференційований підхід при визначенні розміру застави, враховувати особу підозрюваного, його матеріальне становище, власність, конкретні умови його особистого життя.

2. Суди повинні відповідним чином обґрунтовувати розмір застави не тільки під час первинного розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу, але й під час вирішення питання про необхідність продовження тримання під вартою.

3. Перспектива втрати застави або заходи поручителів у випадку неявки до суду підозрюваного, обвинуваченого мають бути достатніми для останнього, щоб стримати його від втечі.

4. Є обґрунтованим врахування й суми збитків, у заподіянні яких ця особа обвинувачується.

Скарги до ЄСПЛ про обмеження права на свободу й особисту недоторканість переважно стосуються необґрунтовано тривалого тримання під вартою у зв'язку з надмірним розміром застави, що визначений як умова для звільнення під заставу [7].

Таким чином, розмір застави має бути належним чином обґрунтованим судом і корелюватися з такими показниками як обставини кримінального правопорушення; майновий стан підозрюваного, обвинуваченого; сімейний стан підозрюваного, обвинуваченого; даних про його особу; наявністю ризиків щодо переховування, можливого впливу на учасників кримінального провадження та різних способів перешкоджання проведенню досудового розслідування, визначених в статті 177 КПК України. Також можна констатувати, що норми кримінального процесуального законодавства у цій частині відповідають практиці Європейського суду з прав людини.

Дискусійними залишаються і питання визначення граничних розмірів застави. Серед науковців та практиків звучать пропозиції призначення застави нижче мінімального рівня і недоцільності встановлення максимального розміру застави. Так, В. О. Рибалко, зазначає що у виключних випадках розмір застави може бути встановлений нижче мінімального рівня. До виключних випадків (з урахуванням індивідуального підходу) автор відносить матеріальне становище особи, щодо якої обирається запобіжний захід у вигляді застави. Наприклад, працівника, який отримує мінімальну зарплату і має на утриманні хвору дружину та кількох дітей [10, с. 133].

В свою чергу, автори науково-практичного коментаря до Кримінального процесуального кодексу України – В. Г. Гончаренко, В. Т. Нор, М. Є. Шумило, зазначають що встановлення граничного розміру застави є недоцільним, оскільки у кожному випадку повинні бути враховані конкретні фактичні обставини вчинення кримінального правопорушення, особа підозрюваного, його майновий стан тощо [8, с. 415].

Не можемо підтримати таку позицію, і вважаємо що в КПК України наведено розширений перелік обставин, які суд враховує при обранні запобіжного заходу, а тому суд в змозі в межах передбачених законом розмірів застави, обрати саме ту, яка зможе за-

безпечити баланс між приватними інтересами особи (тобто буде для неї не надмірною) та інтересами правосуддя (тобто забезпечить виконання підозрюваним, обвинуваченим зобов'язань).

Відкритим залишається питання щодо з'ясування легальності походження коштів, що вносяться під заставу. Так, в юридичній літературі висловлюється думка про необхідність доповнення кримінального процесуального законодавства нормами щодо з'ясування походження таких коштів. Прихильники такого підходу посилаються на рішення ЄСПЛ «В. проти Швейцарії» № 14379/88 від 26 січня 1993 р., де ЄСПЛ визнав правомірним рішення національних судів про відмову у застосуванні застави, якщо особа, яка заявляє клопотання про її внесення, водночас не надає жодних доказів, які б засвідчували легальність походження відповідних коштів: «обставини справи та репутація заявника (який був наркозалежним) послужили відповідним судам підставою відхилити його пропозицію про внесення застави, оскільки було невідомим джерело походження цих грошей, які мали бути внесені» [11].

В той же час у висновку на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо окремих аспектів застосування запобіжних заходів у вигляді застави, тримання під вартою та оскарження окремих рішень у кримінальному провадженні)» зазначається, що проведення такої перевірки виходить за межі конкретного кримінального провадження, в межах якого вирішується питання про обрання застави як запобіжного заходу, тим більш якщо грошові кошти у якості застави були внесені не самим підозрюваним (обвинуваченим), а іншою фізичною чи юридичною особою (заставадцем), яка не є учасником кримінального провадження. Фактично законопроектом пропонується запровадити для кожного заставадавця, який вносить заставу відповідно до положень КПК, своєрідну презумпцію його вини і змусити його всупереч положенням статті 62 Конституції України доводити свою невинуватість [1]. Також під питанням залишаються способи підтвердження законності походження коштів. Така позиція заслуговує на увагу і введення відповідної норми може значно ускладнити застосування застави як запобіжного заходу.

Висловлюється також пропозиція щодо розширення переліку об'єктів, які можуть визнаватися заставою в розумінні запобіжного заходу. Наприклад, у Польщі такий запобіжний захід, як майнова порука, виражається у внесенні як грошових коштів, так і цінних паперів, а також у заставі рухомого майна чи іпотеці нерухомого майна [2]. У Казахстані предметом застави можуть бути грошові кошти, цінності (коштовності, цінні папери, антикваріат та предмети, що представляють культурну та іншу цінність), рухоме і нерухоме майно. У США предметом застави найчастіше є грошові кошти, проте суд може встановити інший вид застави, наприклад, квартиру або земельну ділянку для гарантії явки підозрюваного/обвинуваченого до суду або для продовження розслідування. У Хорватії предметом застави можуть бути гроші, цінні папери, цінні речі або інше майно, яке «можна легко перевести в готівку». Відповідно до ст. 180 КПК Австрії, предметом застави є грошові кошти та цінні папери [9].

В той же час у випадку такого розширення предмету застави, відкритим залишається питання оцінки вартості заставленого майна, що також ускладнить процедуру застосування застави як запобіжного заходу.

Як зазначає І. О. Ситайло, неврегульованим залишається і питання щодо процесуального статусу заставадавця при відмові від статусу заставадавця або заміни заставадавця. Правозастосовна практика свідчить про існування непоодиноких випадків зміни застосованого до підозрюваного запобіжного заходу у вигляді застави на тримання під вартою, що було зумовлено невнесенням підозрюваним коштів у розмірі застосованої застави на відповідний рахунок. Для прийняття рішення про необхідність зміни застосованого до підозрюваного запобіжного заходу слідчим суддею було враховано відомості про особу підозрюваного та наявність у кримінальному провадженні об'єктивного ризику того, що він буде переховуватися від органів досудового розслідування та суду. У такому разі слідчий суддя приймає рішення про зміну запобіжного заходу, і змінюється процесуальний

статус підозрюваного, обвинуваченого. Водночас кримінальне процесуальне законодавство не містить положення про змін процесуального статусу особи, яка внесла заставу [15, с. 174]. Така ситуація потребує удосконалення кримінального процесуального законодавства шляхом внесення змін щодо регламентування правового статусу заставодавця та пошуку механізмів реалізації його обов'язків.

В науковій літературі також висловлюється питання про можливість застосування застави у провадженнях щодо кримінальних проступків. Зокрема, С.Г. Крайник та Д.Є. Дунаєва пропонують внести відповідні зміни до ст. 299 КПК України [4, с. 112]. Однак, на наш погляд, така пропозиція є не зовсім вдалою з огляду на суспільну небезпечність кримінальних проступків, а також зважаючи на те, що розміри застави для кримінальних проступків мають бути меншими за визначені розміри застави для злочинів невеликої тяжкості у ст. 182 КПК України.

**Висновки і пропозиції.** Не дивлячись на детальну регламентацію застави як запобіжного заходу під час її застосування часто виникають певні труднощі, пов'язані з визначенням розміру, оскільки обираючи заставу суд повинен забезпечити баланс між приватними інтересами особи (тобто буде для неї не надмірною) та інтересами правосуддя (тобто забезпечить виконання підозрюваним, обвинуваченим зобов'язань). Крім того, в науково-практичній площині заставка залишається найбільш дискусійним запобіжним заходом, зокрема, відсутні єдині погляди щодо граничних розмірів застави, необхідності з'ясування легальності походження коштів, розширення переліку об'єктів застави, правового статусу заставодавця та можливості застосування застави у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків.

### Список використаної літератури

1. Висновок до проекту Закону України від 16.03.2015 № 2284 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо окремих аспектів застосування запобіжних заходів у вигляді застави, тримання під вартою та оскарження окремих рішень у кримінальному провадженні)». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/XH1RG00A?an=3>
2. Доповідь Голови Верховного Суду України Ярослава Романюка на міжнародній конференції «Право на свободу та особисту недоторканність в Україні: перехід до верховенства права» від 24.03.2017. URL: [https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/02FED0BDBC66266DC22580ED002569AF](https://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/02FED0BDBC66266DC22580ED002569AF)
3. Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку кримінального провадження за 2020 рік. *Сайт Судова влада України*. URL: [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/rik\\_2020](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020)
4. Крайник С. Г., Дунаєва Д. Є. Якість кримінального процесуального законодавства України, яке регулює підстави та порядок застосування застави. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2020. Випуск 3 (91). С. 102–117.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Маланчук П. М., Голованова В. І. Застава в системі запобіжних заходів чинного кримінального процесуального законодавства України. *Правові горизонти*. 2018. Випуск 10 (23). С. 73–77.
7. Мірковець В. І. Обмеження права на свободу та особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів. *Юридичний бюлетень*. 2019. Випуск 11. Ч. 2. С. 194–204.
8. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. Київ: Юстініан, 2012. 1224 с.
9. Предмет застави як вид запобіжного заходу пропонують розширити. Сайт Київського районного суду м. Одеси. URL: <https://kievskiyud.od.ua/press-department/all-news/5098-predmet-zastavi-yak-vid-zapobizhnogo-zakhodu-proponuyut-rozshiriti>
10. Рибалко В. О. Оцінні поняття, використовувані при регламентації застави як запобіжного заходу. *Історико-правовий часопис*. 2015. № 1 (5). С. 130–135.
11. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «В проти Швейцарії» № 14379/88 від 26 січня 1993 року. URL: <https://european-court.eu/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/w-protiv-shvejcarii-postanovlenie-evropejskogo-suda/>
12. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Гафа проти Мальти» від 22 травня 2018 року. URL: <https://european-court.eu/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/w-protiv-shvejcarii-postanovlenie-evropejskogo-suda/>
13. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Мангурас проти Іспанії» (Mangouras v. Spain) від 28 вересня 2010 р. URL: [http://hrlib.kz/wp-content/uploads/2016/08/2010\\_s\\_121](http://hrlib.kz/wp-content/uploads/2016/08/2010_s_121)
14. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Сукачов проти України» № 14057/17 від 30.01.2020 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_f12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f12#Text)

15. Ситайло О. І. Суб'єкти правовідносин щодо застосування застави у кримінальному провадженні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Випуск 2 (31). С. 173–176
16. Січко В. О. Застава як запобіжний захід у кримінальному провадженні: окремі питання застосування. *Право і суспільство*. 2018. № 4, ч. 2. С. 269–274.

## References

1. Vysnovok do proektu Zakonu Ukrainy vid 16.03.2015 # 2284 «Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy (shchodo okremykh aspektiv zastosuvannia zapobizhnykh zakhodiv u vyhladi zastavy, trymannia pid vartoiu ta oskarzhennia okremykh rishen u kryminalnomu provadzhenni)». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/XH1RG00A?an=3> [in Ukrainian].
2. Report of the Chairman of the Supreme Court of Ukraine Yaroslav Romaniuk at the international conference «The right to freedom and personal integrity in Ukraine: the transition to the rule of law» from URL: <https://ips.ligazakon.net/document/XH1RG00A?an=3> [in Ukrainian].
3. Zvit sudiv pershoi instantsii pro rozghliad sprav u poriadku kryminalnoho provadzhennia za 2020 rik. Sait Sudova vlada Ukrainy. URL: [https://court.gov.ua/inshe/sudova\\_statystyka/rik\\_2020](https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020) [in Ukrainian].
4. Krainyk S. H., Dunaieva D. Ye. (2020). The quality of criminal procedure legislation of Ukraine, which regulates the grounds and procedure for the use of bail. *Visnyk LDUVS im. E. O. Didorenka*, 3 (91), 102–117 [in Ukrainian].
5. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vidb 13 kvitnya 2012 r. № 4651-VI. (2013). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 9–10, 11–12, 13, art. 88. [in Ukrainian].
6. Malanchuk P. M., Holovanova V. I. (2018) Pledge in the system of precautionary measures of the current criminal procedural legislation of Ukraine. *Pravovi horizonty*, 10 (23). 73–77 [in Ukrainian].
7. Mirkovets V. I. (2019) Restriction of the right to liberty and security of person during the application of precautionary measures. *Yurydychni biuleten*. 2019, 11, 2, 194–204 [in Ukrainian].
8. Scientific and practical commentary to the Criminal Procedure Code of Ukraine (2012) / Za zahalnoi redaktsiieiu profesoriv V.H. Honcharenka, V.T. Nora, M. Ye. Shumyla. Kyiv: Yustinian [in Ukrainian].
9. The subject of the pledge as a kind of precautionary measure is proposed to expand. Sait Kyivskoho raionnoho sudu m. Odesy. URL: <https://kievskiyud.od.ua/press-department/all-news/5098-predmet-zastavi-yak-vid-zapobizhnogo-zakhodu-proponuyut-rozshiriti>
10. Rybalko V. O. (2015) Valuable concepts used in the regulation of collateral as a precautionary measure. *Istoryko-pravovyi chasopys*, 1 (5), 130–135 [in Ukrainian].
11. Case The European Court of Human Right of «B v. Switzerland» № 14379/88 of 26 January 1993. URL: <https://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/w-protiv-shvejcarii-postanovlenie-evropejskogo-suda/> [in Russian].
12. Case The European Court of Human Right of «Gaffa v. Malta» of 22 May 2018. URL: <https://european-court.ru/resheniya-evropejskogo-suda-na-russkom-yazyke/w-protiv-shvejcarii-postanovlenie-evropejskogo-suda/> [in Russian].
13. Case The European Court of Human Right of «Mangouras v. Spain» of 28 September 2010 URL: <http://hrlib.kz/wp-content/uploads/2016/08/2010.pdf>. [in Russian].
14. Case The European Court of Human Right of «Sukachov v. Ukraine» № 14057/17 of 30 January 2020. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974\\_f12#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f12#Text) [in Ukrainian].
15. Sytailo O. I. (2020) Subjects of legal relations regarding the use of bail in criminal proceedings. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, 2 (31), 173–176 [in Ukrainian].
16. Sichko V. O. (2018). Bail as a precautionary measure in criminal proceedings: some issues of application. *Pravo i suspiilstvo*, 4, 2, 269–274 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 15.05.2021 р.

**П. Д. Денісюк**, канд. юрид. наук, доцент  
 Председатель Ровенского городского суда  
 Национальный университет водного хозяйства и природопользования  
 Кафедра специальных юридических дисциплин  
 ул. Соборная, 11, Ровно, 33028, Украина  
 e-mail: p.d.denysiuk@nuwm.edu.ua

## ЗАЛОГ КАК МЕРА ПРЕСЕЧЕНИЯ В УГОЛОВНОМ ПРОИЗВОДСТВЕ: ОТДЕЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ

### Резюме

В статье проанализирована судебная статистика рассмотрения ходатайств о применении мер судами первой инстанции и установлено, что наиболее распространенным остается содержание под стражей. Отмечено, что в решениях Европейского суда по пра-

вам человека прослеживается мысль о том, что содержание под стражей должно стать исключительной мерой пресечения. Альтернативой по отношению к нему может быть именно залог.

Охарактеризованы признаки залога как меры пресечения, которые определены в соответствующих нормах УПК Украины. Рассмотрен проблемный вопрос определения размера залога. Проанализировано судебную практику Европейского суда по правам человека и выделены основные правила определения размера залога, в частности: применение дифференцированного подхода; обоснование размера залога не только во время первичного рассмотрения ходатайства о применении меры пресечения, но и при решении вопроса о необходимости продолжения содержания под стражей; учета суммы убытков, в причинении которых это лицо обвиняется. Констатировано, что нормы уголовного процессуального законодательства в этой части соответствуют практике Европейского суда по правам человека, а размер залога коррелирует с такими показателями как обстоятельства уголовного правонарушения; имущественное положение подозреваемого, обвиняемого; семейное положение подозреваемого, обвиняемого; данных о его личности; наличием рисков по укрытию, возможного воздействия на участников уголовного производства и различных способов препятствования проведению досудебного расследования, определенных в статье 177 УПК Украины.

Рассмотрены спорные вопросы относительно предельных размеров залога, и сделан вывод о том, что в УПК Украины приведен расширенный перечень обстоятельств, которые суд учитывает при избрании меры пресечения, суд в состоянии в пределах предусмотренных законом размеров залога, выбрать именно тот, который сможет обеспечить баланс между частными интересами лица (то есть будет для него не чрезмерным) и интересами правосудия (то есть обеспечит выполнение подозреваемым, обвиняемым обязательств).

Высказано мнение о том, что выяснение легальности происхождения средств, внесенных под залог и расширение перечня объектов, которые могут признаваться залогом в понимании пресечения может только усложнить процедуру применения залога.

**Ключевые слова:** меры предосторожности, уголовное производство, залог, практика Европейского суда по правам человека.

*P. D. Denysiuk*, Candidate of Juridial Sciences, Associate Professor  
Chairman of the Rivne City Court  
National University of Water and Environmental Engineering  
Department of Special Legal Disciplines  
Street Soborna, 11, Rivne, 33028, Ukraine  
e-mail: p.d.denysiuk@nuwm.edu.ua

## PLEDGE AS A PRECAUTIONARY MEASURE IN CRIMINAL PROCEEDINGS: SOME PROBLEMATIC ASPECTS

### Summary

The article analyzed court statistics on the consideration of requests for the application of precautionary measures by the courts of first instance and it is established that detention remains one of the most common. Was emphasized that the rulings of the European Court of Human Rights suggest that detention should be an exceptional precautionary measure. An alternative to it may be a pledge.

The characteristics of pledge were described as precautionary measures, which are defined in the relevant provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine. The problematic issue of determining the amount of the pledge is considered. The case law of the European Court of Human Rights is analyzed and the main rules for determining the amount of pledge are highlighted: application of a differentiated approach; justification of the amount of pledge not only during the initial consideration of the request for the application of a measure of restraint, but also during the decision on the need to continue detention; accounting the amount of damages for which this person is accused. It was stated that the norms of the criminal procedure legislation in this part correspond to the practice of the European Court of Human Rights, and the amount of pledge is correlated with such indicators as the circumstances of the criminal offense; property status of the suspect, accused; data on his identity; the presence of risks of concealment, possible influence on the participants in criminal proceedings and various ways

of obstructing the pre-trial investigation, referred to in article 177 Criminal Procedure Code of Ukraine.

The issues of discussion regarding the maximum size of pledge and it is concluded that in Criminal Procedure Code of Ukraine are expanded list of conditions that the court considers the election of a preventive measure, and therefore the court will be able, within the statutory amount of pledge, to choose the one that can ensure a balance between the private interests of the person (won't be excessive) and the interests of justice (ensure that suspects and accused perform their duties).

It is argued that clarifying the legality of the origin of pledge and expanding the list of objects that can be recognized as pledge in the sense of a precautionary measure can only complicate the procedure for applying pledge.

**Keywords:** precautions, criminal proceedings, pledge, case law of the European Court of Human Rights.